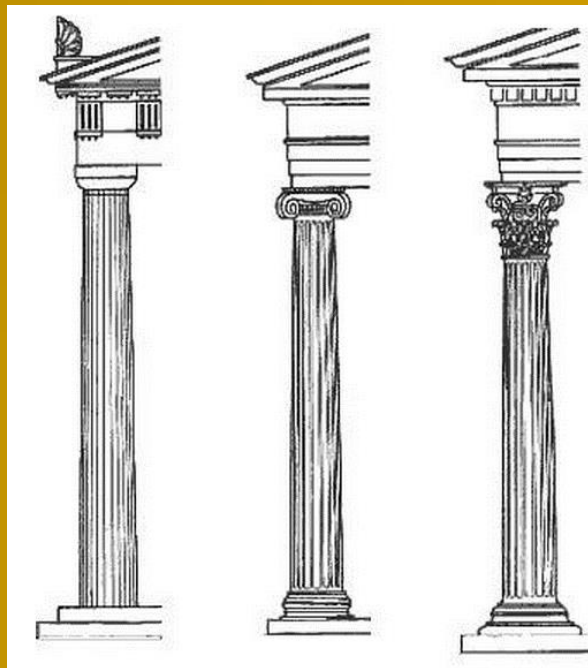
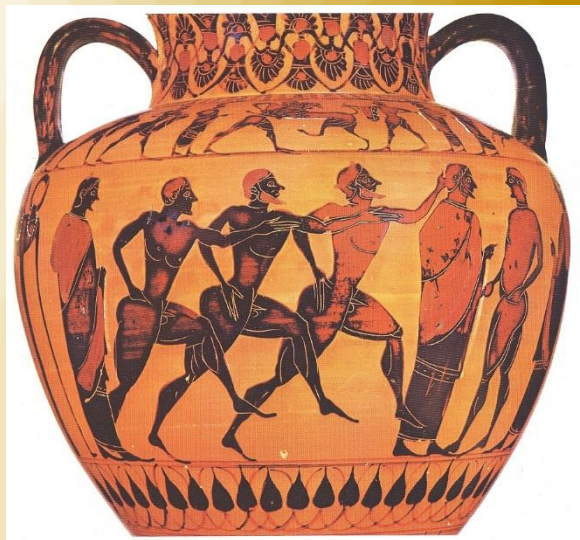

Řecké umění

Petr Ježek, Jakub Mareš

Řecké umění

- Umění harmonie a fyzické i duševní krásy
- Ovlivněno filosofickým učením hledání souladu mezi ideály a skutečností
- Řekové milovali nádherné věci, s jednoduchostí a kultivovaností vytříbené mysli, jemné harmonie a nevšední mytologie
- Děleno na tři období: archaické, klasické a helénské
- Prehistorické období do roku 900 př.n.l., archaické období roku 500, klasické období v dobách perských válek (480 - 448 př.n.l.), helénské období po smrti Alexandra Velikého v roce 323 př.n.l.
- Řekové věřili, že v každém člověku je něco božského
- Tato myšlenková a osobní svoboda pak stála za vznikem svobodného umění a realismu

Řecké umění

- Dělí se na tyto obory

Malířství

Sochařství

Architektura

Užité umění

Malířství

- Minimum památek
- Desková a nástěnná malba Řeků se téměř nedochovala, za dnešní památky můžeme být vděční právě kopiím Římanů
- Za jednoho z nejdůležitějších malířů Řecka byl považován Polygnotus z Thasosu, který pracoval v polovině 5. století před naším letopočtem a jehož díla byla obdivována v pramenech šest stovek let po jeho smrti
- Žádná jeho díla ani jejich kopie se do dnešní doby nezachovaly.
- Antická literatura uvádí velké množství obrazů
  - Deskové malby
  - Nástěnné malby
  - Mozaiky
- Výzdoba chrámů, veřejných a soukromých budov
- Největší rozvoj malířství v řeckém umění zaznamenala malovaná keramika
- Vysoká umělecká úroveň
- Vyrábělo se v manufakturách v poměrně velkém množství a vyváželo do celého Středomoří
- Významná umělecká díla, někdy i podepsaná slavnými umělci
- Náměty ornamentů na vázách a nádobách různých tvarů byly většinou mytické příběhy, příběhy ze života, atletické závody a bitvy
- Tmavé figury byly většinou vytvořeny na světlém pozadí (červená a žlutá), nebo právě naopak – světlé figury na tmavém pozadí

Období malířského umění

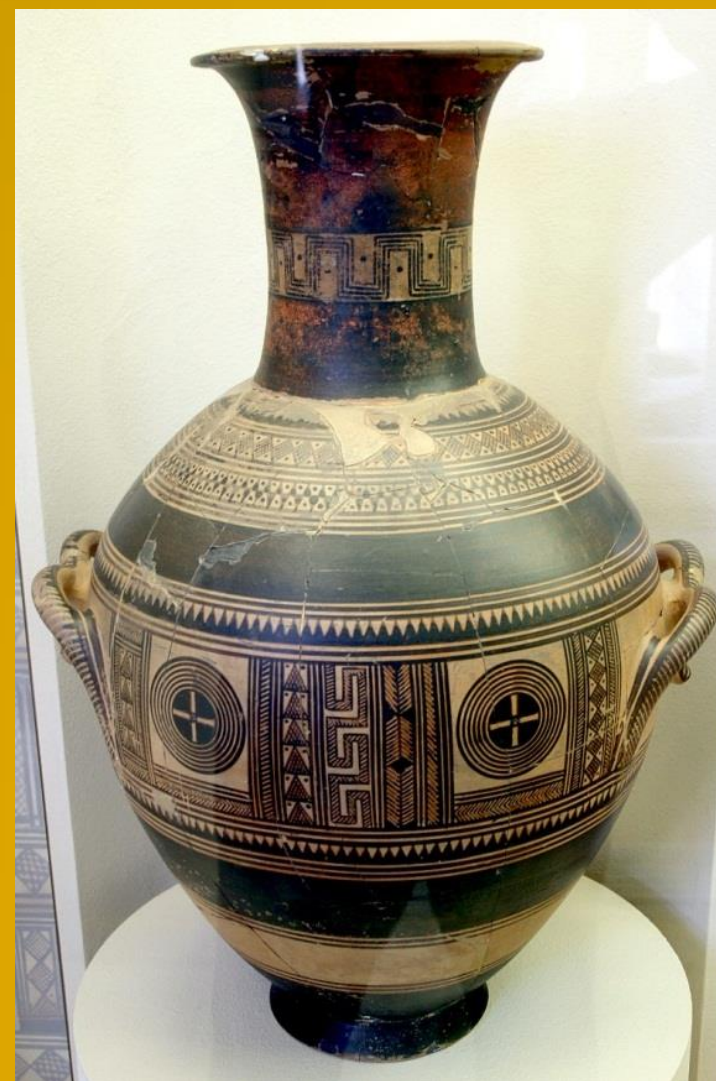
Prehistorické období

(10.-9. stol. př. n. l.)

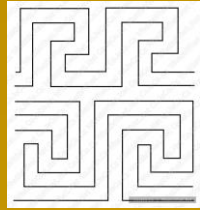
- Geometrický styl
- Diptylské vázy - počátky
  - Dipylský sloh attických monumentálních náhrobních váz (sloužily jako náhrobky) z 8. stol. př. n.l.
  - Kombinovaly ornament s bojovými a pohřebními výjevy
  - Název je odvozen od dvojbraní (řec. Dipylon), jímž procházela "svatá cesta" z Athén do Eleusiny, a poblíž něhož ležel prastarý athénský hřbitov, na němž se velké množství této keramiky našlo.

Pohřební amfora (urna na popel)

- 10. stol. př. n. l., Athény

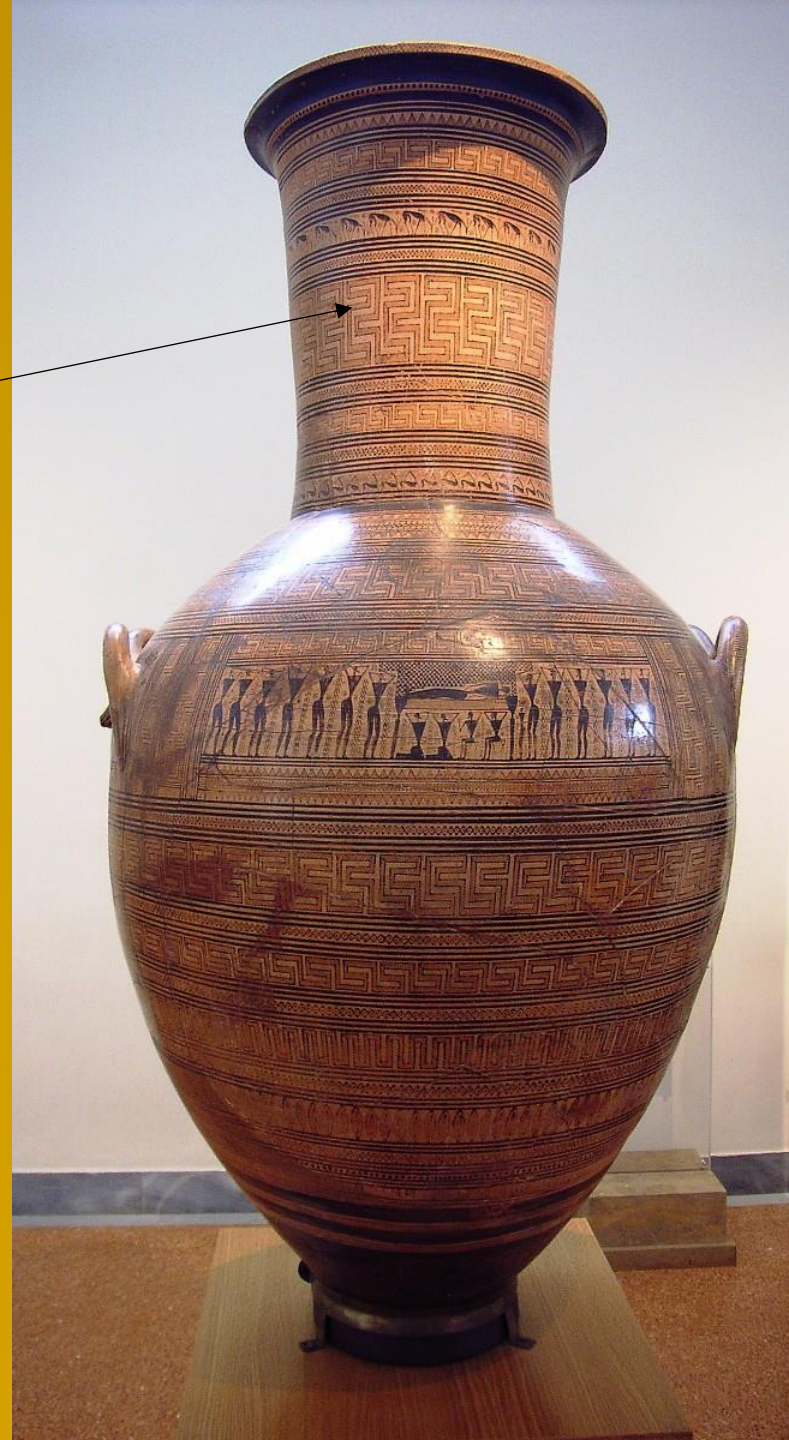

Archaické období I. Geometrický styl (8. stol. př. n. l.)

- Geometrický styl
- Meandry
- Pohřební scény – ukládání na máry
- Lidské postavy – geometrické tvary
- Lidské postavy - siluety

- **Diptylská amfora**
- Cca 750 př. n. l., Athény
- Výška 155 cm

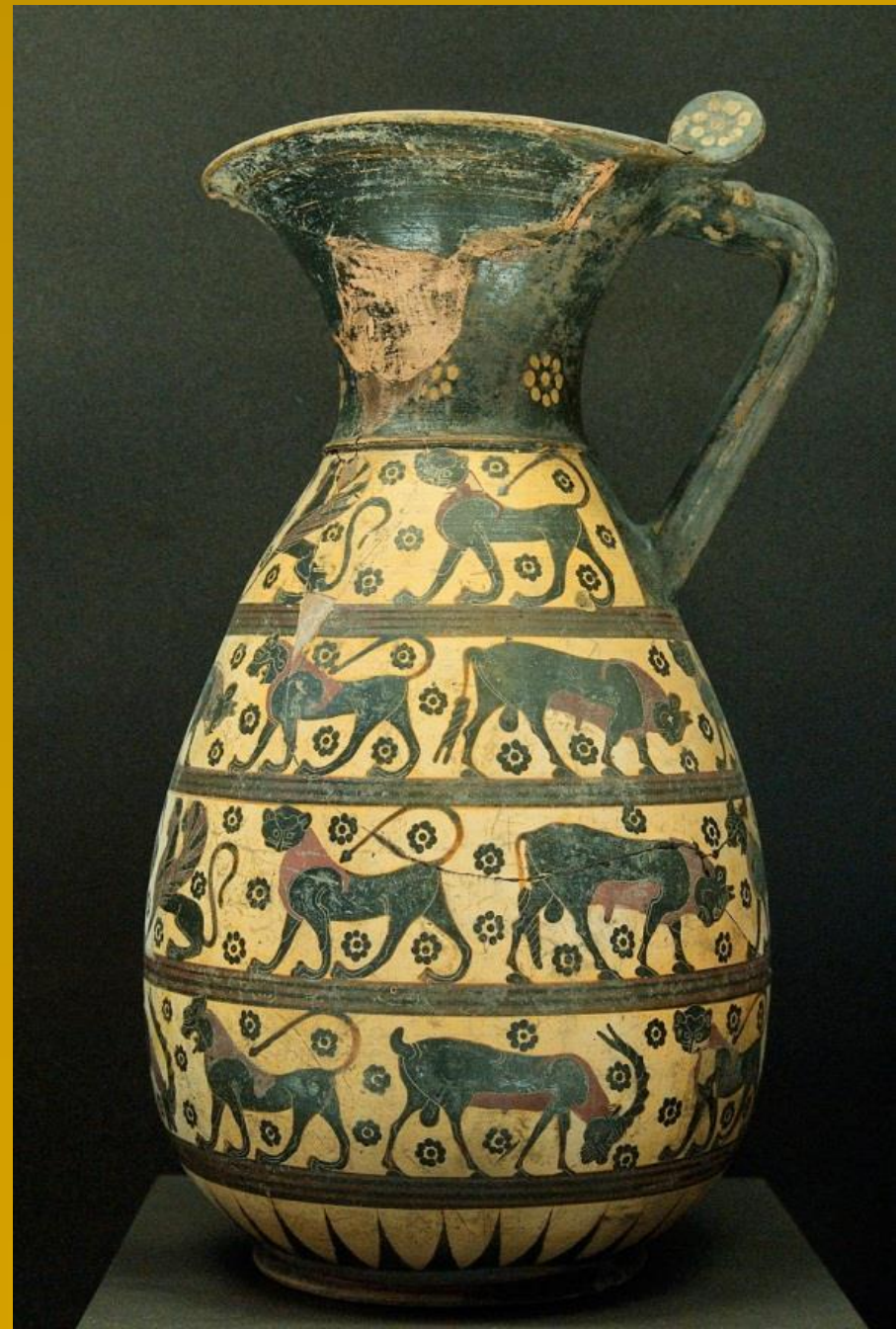

Archaické období II. Orientalizující styl (7. stol. př. n. l.)

- Podněty z Egypta a Předního východu
- Rozvoj zejména v Korintu
- Motivy gryfů, sfing, lvů
- Je to nový bohatší a pestřejší styl

Nádoba z Korintu se zvířaty a sfingami

- 2. pol. 7. stol. př. n. l.

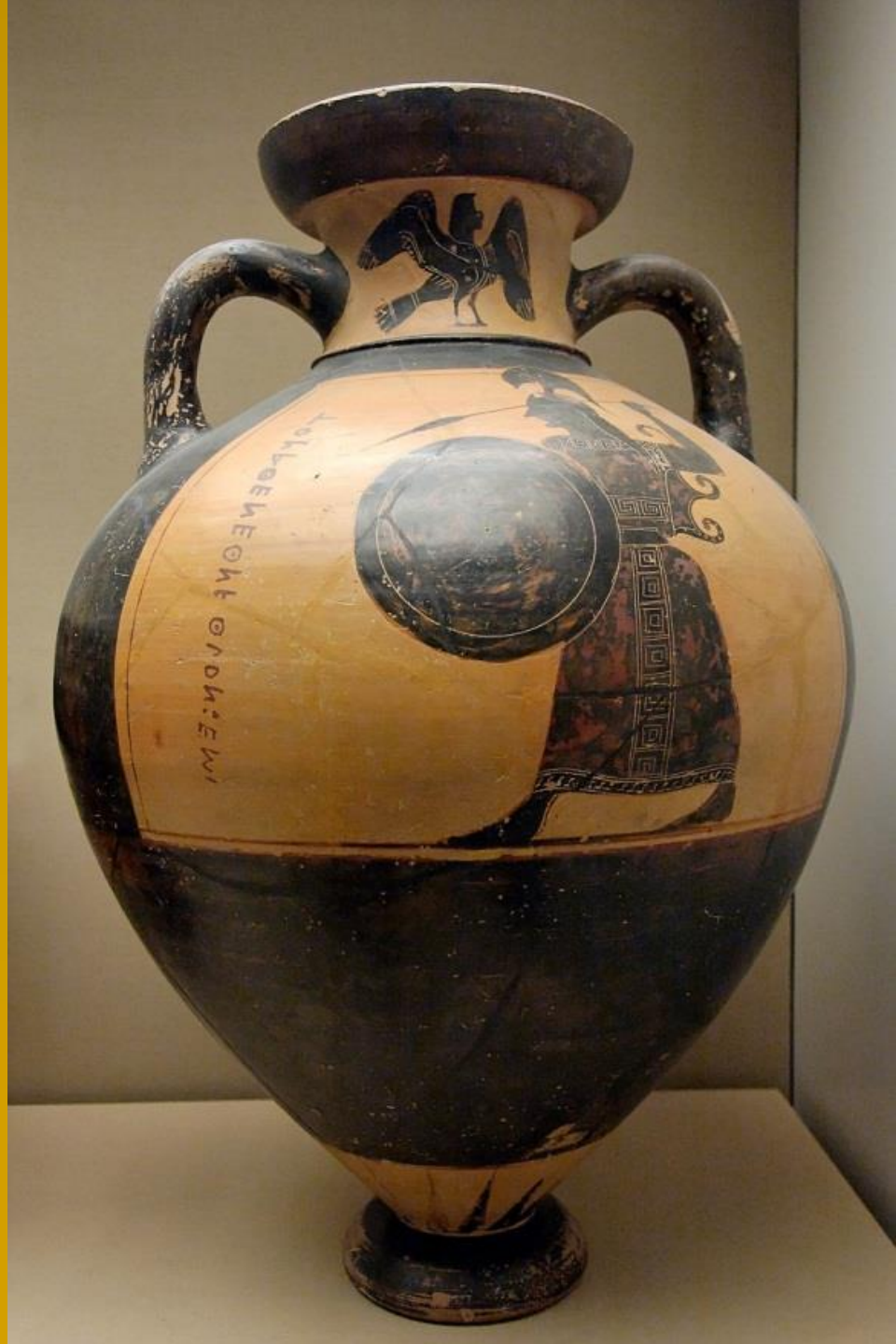

Archaické období III. Černofigurový styl (6. stol. př. n. l.)

- Vznik v Athénách
- Postavy – černé siluety
- Do nich je ryta vnitřní kresba
- Pozadí – barva pálené hlíny
- Stále spíše grafický charakter
- Jen základní duševní stavy
- Nejznámější malíř - Exekiás

Tzv. Burgonova amfora

- 570-560 př. n. l.

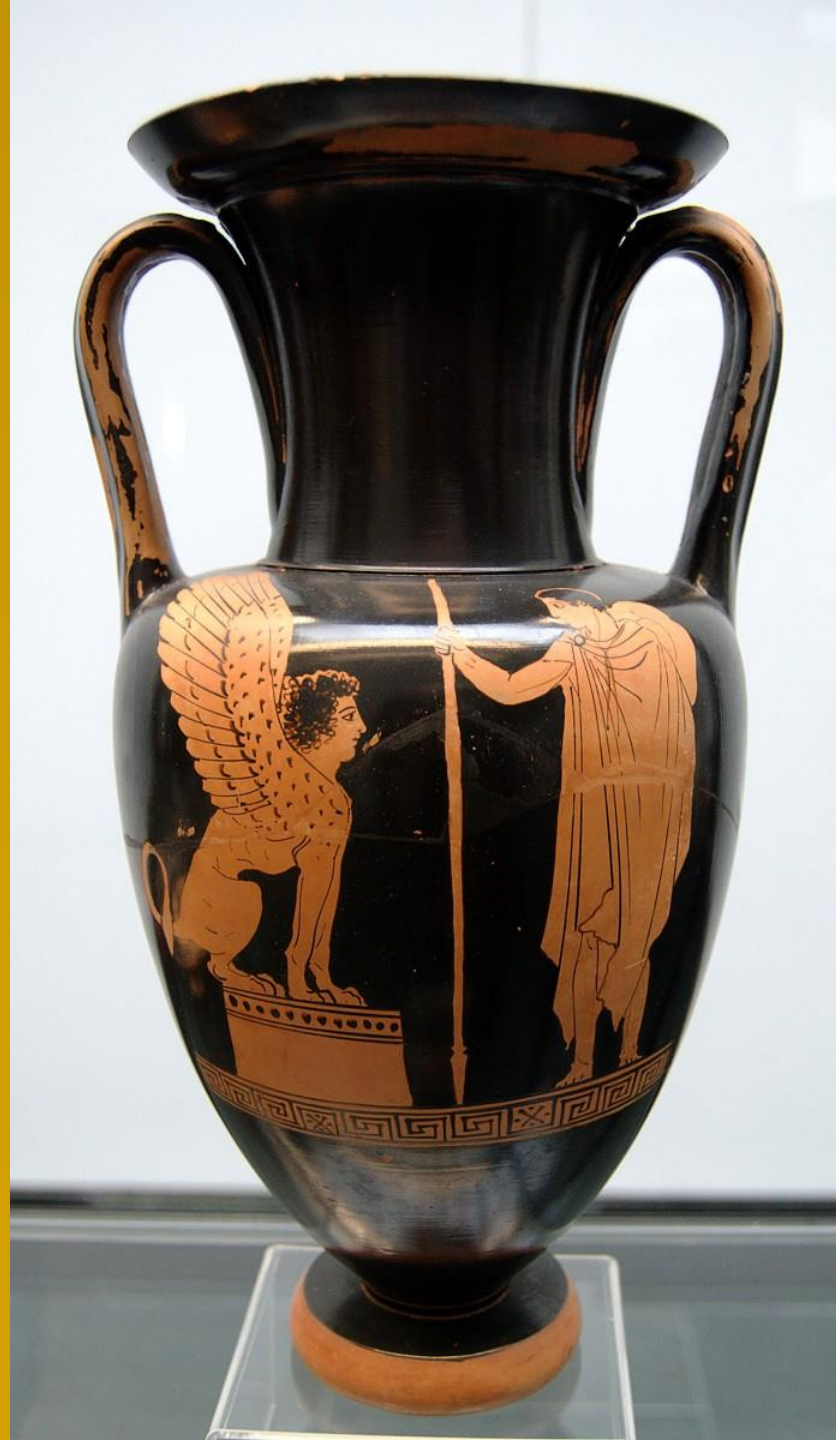

Archaické období IV. Červenofigurový styl (6. stol. př. n. l.)

- Vznik kolem 530 př. n. l.
- Athény
- Užíváno do 3. stol. př. n. l.
- Červené postavy (černé pozadí)
- Postupně nahradilo černé figury
- Rozšíření i mimo Řecko
- Velké množství témat
- Důležité pro poznání řecké antiky

Attická červenofigurová amfora

- 440-430 př. n. l.

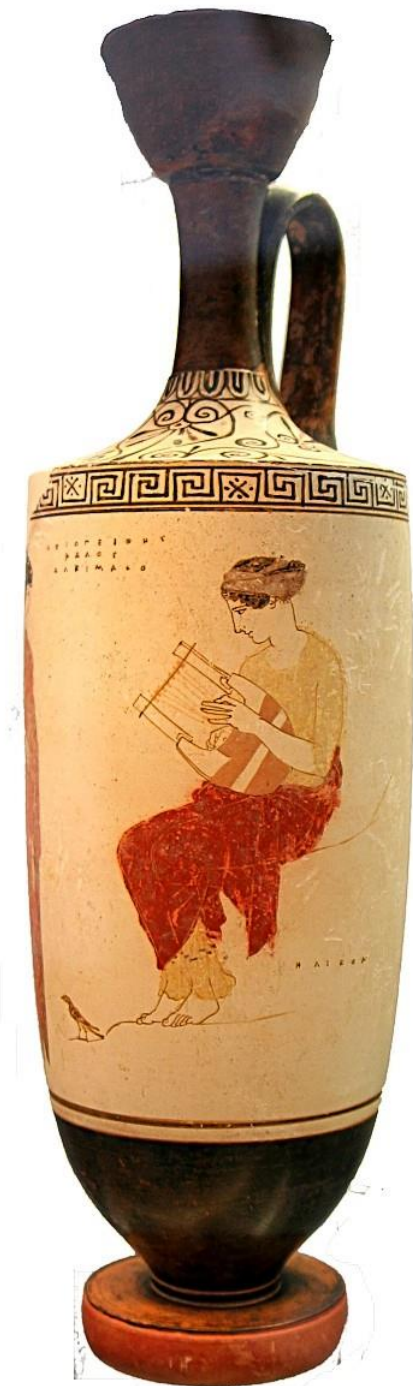
Klasické období Bílé lékythy

(2. pol. 5. stol. př. n. l.)

- Bílý podklad
- Technicky náročná kresba
- Většinou několik barev
- Nádoby na vonné oleje
- Úlitby bohům
- Funerální tematika
- Témata z osobního života

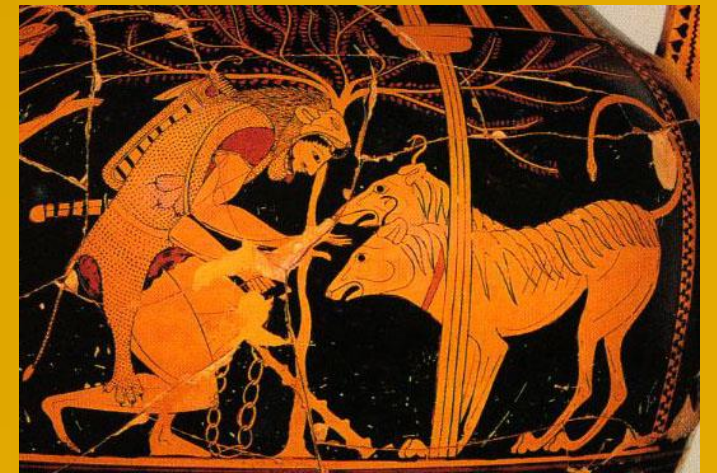
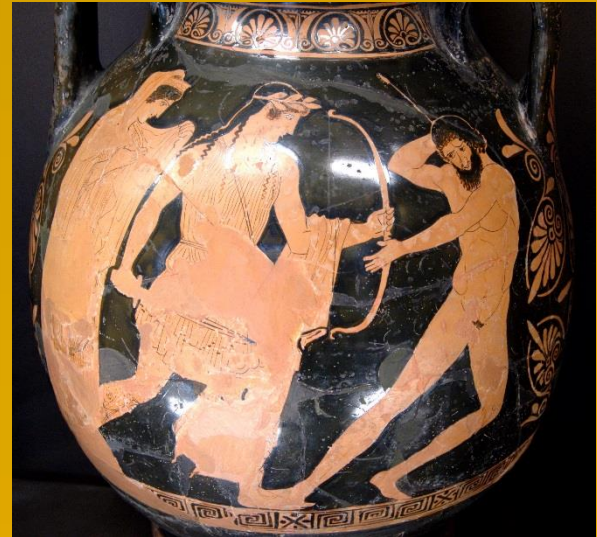
Bílý attický lékythos

- 440-430 př. n. l.

Slavní malíři

- **Polygnótos z Thasu** (1. pol. 5. stol.)
  - Krása kompozice a výraznost kresby
  - *Bitva u Marathonu*
  - Obrazy podsvětí a dobytí Tróje (Delfy)
- **Apollodóros z Athén** (konec 5. stol. př. n. l.)
  - Užití světla a stínu k modelaci objemu
  - Počátky jisté perspektivy (empirické)

- **Parrhasios** (5. stol. př. n. l.)

- *Odysseovo bloudění*
- *Kulhavý Philoptetes*
- *Alegorie attického lidu*

- **Apellés** (4. stol. př. n. l.)

- Považován za největšího řeckého malíře
- Dvorní malíř Alexandra Makedonského
- Portréty Alexandra Makedonského
- *Venuše vynořující se z vln*
- *Pomluva* – podle Lukianova popisu rekonstruovali Sandro Botticeli a Albrecht Dürrer

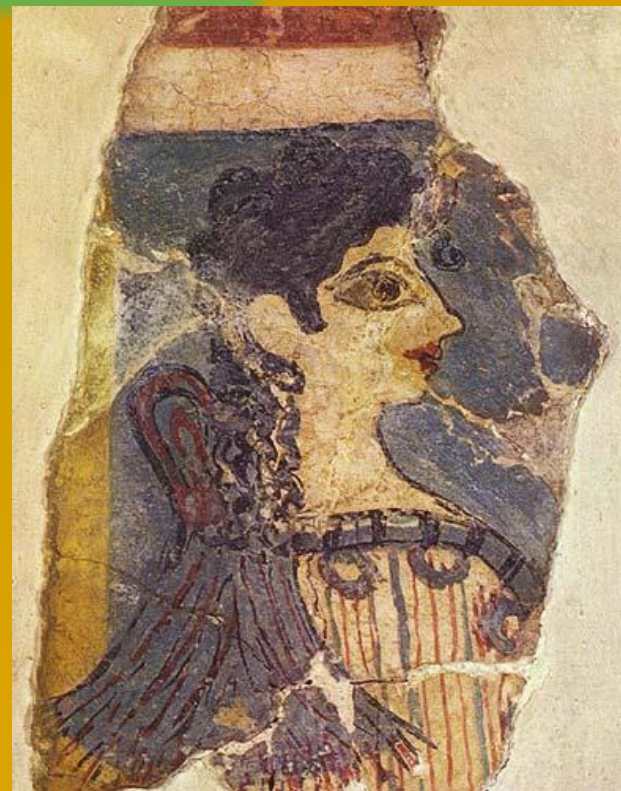

Mozaiiky

Fresky

- Pompejská freska podle nezachovalého obrazu řeckého malíře Tímantha

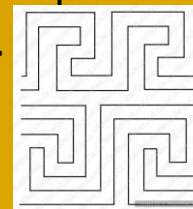
- „Pařížanka“ kněžka
- Freska z Knóssu (1450 př.n.l.)

A nyní pár otázek !!!

- Do jakých období rozdělujeme řecké umění?
- Jací jsou alespoň dva řečtí malíři?
- Co to jsou meandry?

1. archaické, klasické, helénské
2. například Polygnótos z Thasu

3.

Zpět na obory řeckého umění

Sochařství

- Nejdříve napodobovali Egyptány
- Později ale začali hledat svou vlastní výrazovou dokonalost (především lidského těla)
- Některá jejich díla se nám uchovala v římských kopiích
- Sochy byly zlaceny nebo polychromovány
- Řekové také používali barvy
- Vedle monumentálního umění, sloužícího především bohům, městským státům nebo bohatým jednotlivcům, se rozvíjelo i drobné umění
- Hliněné sošky sloužily obyčejným lidem jako dary bohům či jako ozdobné předměty

Archaické období

- Projevoval se zde vliv předního východu, zejména řezba ve slonovině, šperkařství nebo drobné bronzové sošky
- Pod vlivem egyptského umění se koncem 7. století př.n.l. objevují nejstarší monumentální sochy
- Nejčastější typy archaického období jsou **Kúros** (znázorňující mladého nahého muže) a **Koré** (socha oděné dívky)
- Sochy kúra a koré jsou kompozičně zpracovány ve frontálním zobrazení (vzpřímená postava z mírně vykročenou levou nohou), které známe již ze starověkého Egypta

Klasické období

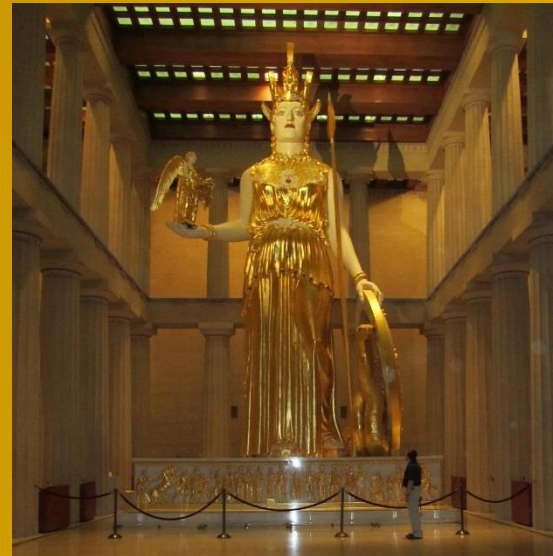
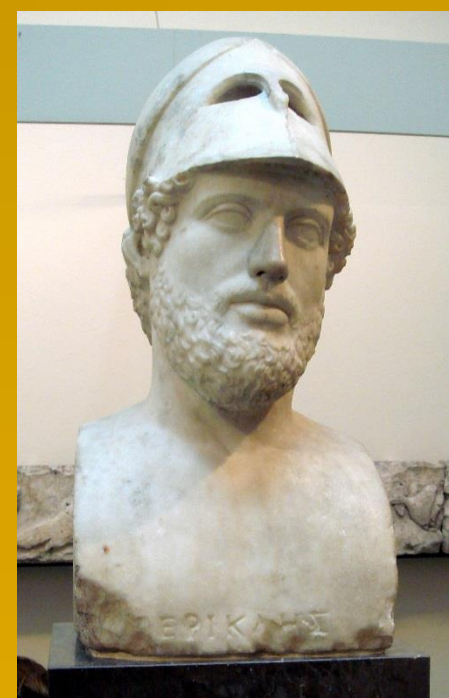
- Klasické období
- V 5. století př.n.l. se stávají významným střediskem sochařství Athény (Peloponéská škola)
- Do tohoto období můžeme zařadit nejvýznamnější dílo, a to sochařskou výzdobu Diova chrámu v Olympii (jeden ze sedmi divů světa)
  - Tato socha se nezachovala

Slavní klasičtí sochaři

Feidiás

- Největší sochař starověku, narodil se počátkem 5. století př.n.l. v Athénách, vyučil se v Argu
- Stal se vedoucím Periklových staveb
- Byl obviněn z bezbožnosti
- Měl celou řadu žáků (Agorákritos, Alkaménes, Kallimachos)
- Celý další vývoj řeckého sochařství vychází z jeho díla
- Díla:
  - *bronzové sousoší Athén do Delf*
  - *kultovní socha Athény Parthenos*

Myrón

- Kolem 5. stol. př.n.l., pracoval především v Athénách
- Nejvíce známa jsou jeho díla, zachovaná v římských kopiích
- již ve starověku by Myrón ceněn pro vyjádření pohybu v lidském těle, např. u složité postavy Diskobola, jež nepředstavuje určitý okamžik sportovního výkonu, nýbrž umělecký obraz shrnující celý jeho průběh v účinnou zkratku
- *Diskobolos (zobrazení vítězného atleta)*
- *Athéna se Silénem Marsyou*
- mezi jeho další díly byla proslulá znázornění zvířat

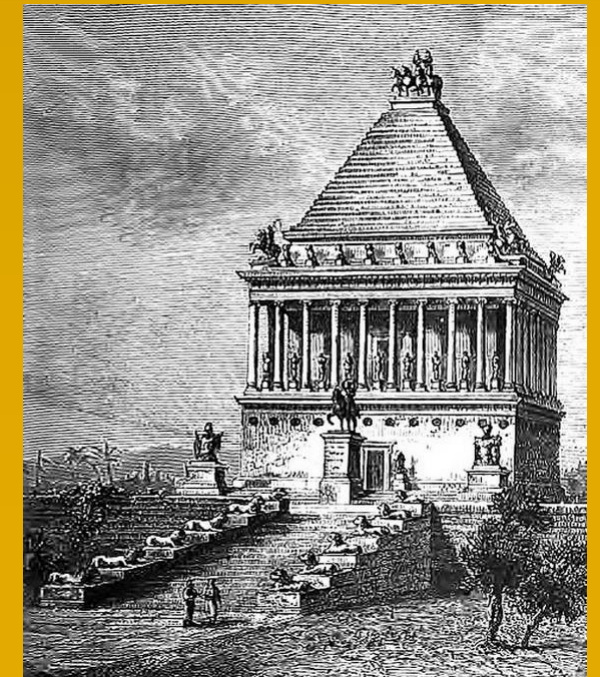
Polykleitos

- V druhé polovině 5. století př.n.l.
- Vynikl hlavně jako tvůrce bronzových soch vítězných atletů, popřípadě bohů:
  - *Kyniskos*
  - *Doryforos*
  - *Diadúmenos*
- Byl autorem kánonu, o kterém napsal spis, který se bohužel nezachoval:
  - výška hlavy = $1/7$ celkové výšky postavy
  - výška hlavy = délka celá ruka (dlaně)
  - tento kánon souvisí s pythagorovským chápáním skutečností v číselných vztazích
  - ve 4. století př.n.l. obměnil Polykleitův kánon Lýsippos (výška hlavy = $1/8$ celkové výšky postavy)
- Před rokem 430 př.n.l. zvítězil v Efesu nad Feidem a Krésilem sochou Raněné Amazonky
- Po roce 420 př.n.l. vytvořil chrýselefantínovou sochu Héry pro její nový chrám v Argu
- Chrýselefantína =
  - *Sochařská technika, jíž se hlavně používalo pro kultovní sochy*
  - *Nahé části těla se zhotovovaly ze slonoviny*
  - *Draperie a vlasy ze zlatého plechu, upevněného na dřevěnou konstrukci*

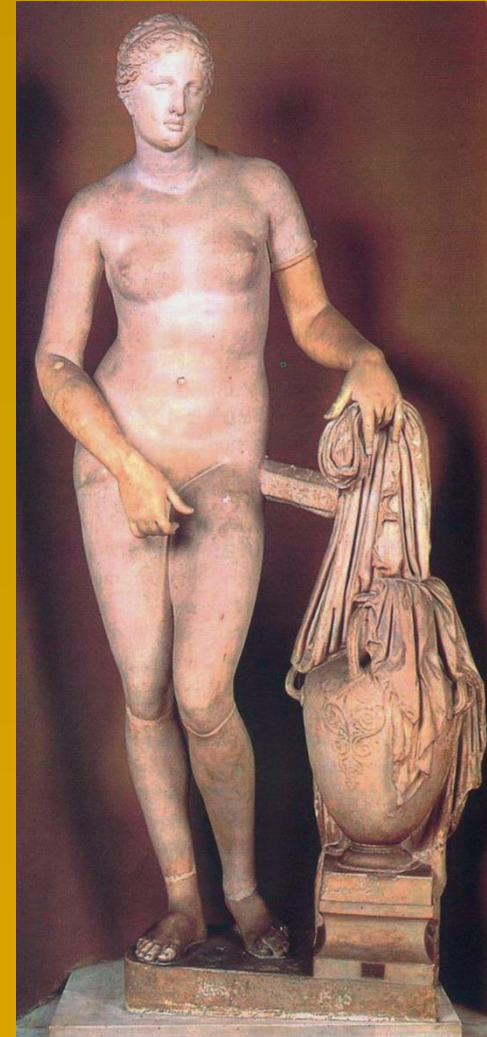
Skopás

- Kolem poloviny 4. století př.n.l. spolupracoval s Thimoteem, Bryaxidem, Leócharem na výzdobě *Mausolea v Halikarnassu a Artemidina chrámu v Efesu*
- Nato sám vedl stavbu chrámu Athény v Tegeji
- V jeho díle můžeme nalézt intenzivní vyjádření pohybu, zosobnění strhující vášně

Praxitelés

- Athénský sochař ze **4. století př.n.l.**
- Díla: *sochy satyrů a erótů (Éros z Thespis)*
  - *Apollón Sauroktónos*
  - *Afrodíta Knidská*
- Byl prvním tvůrcem ženského aktu v zobrazení bohyně Afrodity

Leóchares

- Athénský sochař ze 4. století př.n.l., spolupracoval na výzdobě Mausolea v Halikarnassu
- Od něho snad pochází socha Demetery z Knidu a portrét mladého Alexandra Velikého

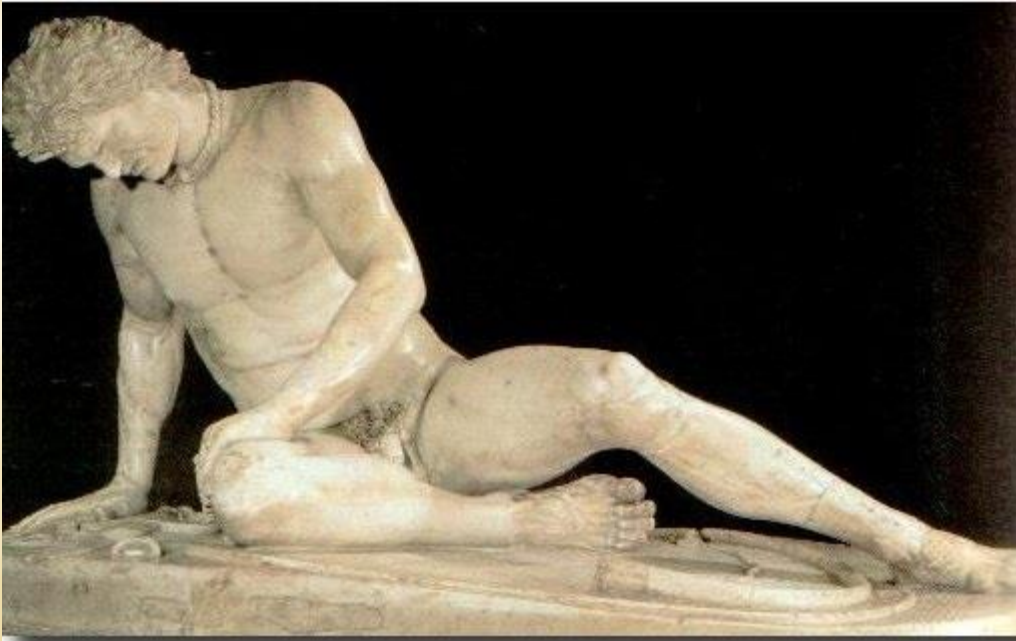
Helénské období

- Na jeho vzniku se podílel významný malíř Lýsippos
- Pozdní fáze antického sochařství, zájem o vnitřní život o vnitřní napětí
- Dynamismus, citovost, naturalismus, zachycení reality bez jakýchkoliv příkras (staří lidé, válečné scény, scény erotické)

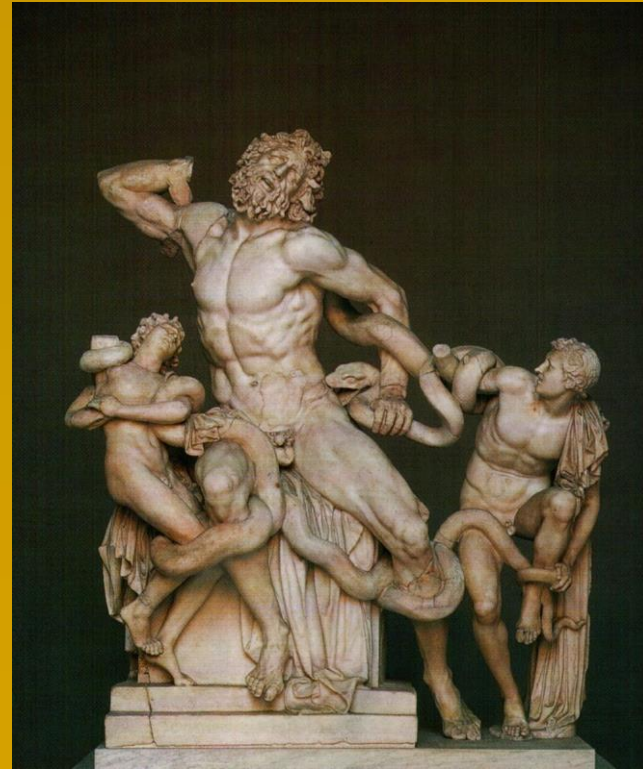
Lýsippos

- Helénistický malíř
- Pracoval pro Alexandra Velikého
- Pracoval převážně v bronzu:
  - *Apoxyomen*
  - *Odpočívající Hermés*
  - *Sedící Heraklés*

Umírající Gal

Utrpení Láokoónta a jeho synů

A nyní pár otázek !!!

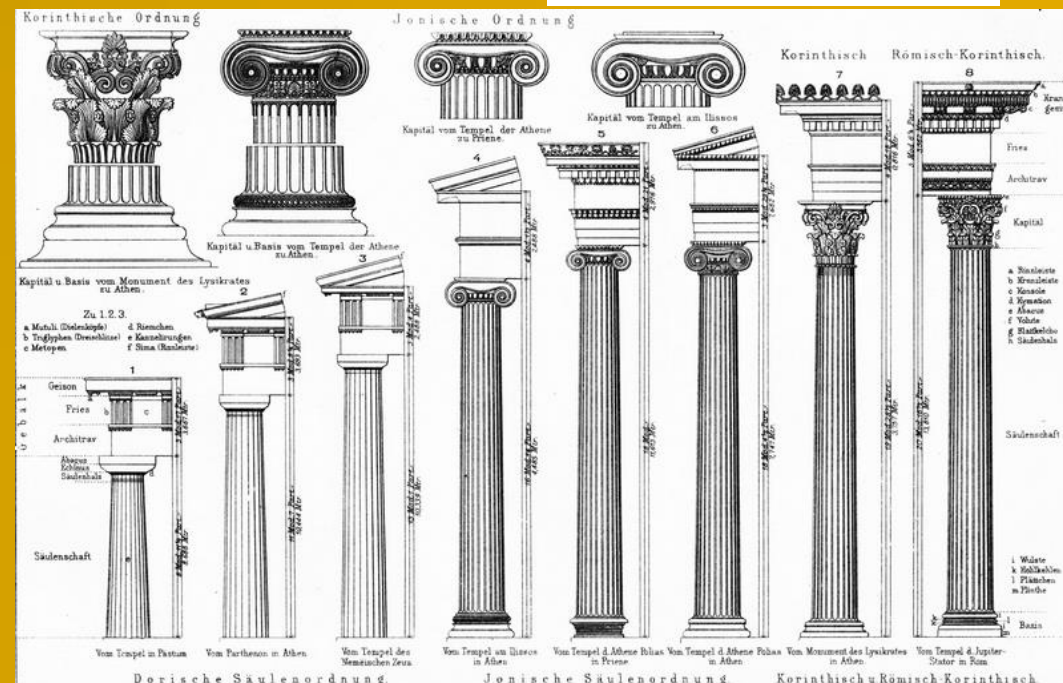
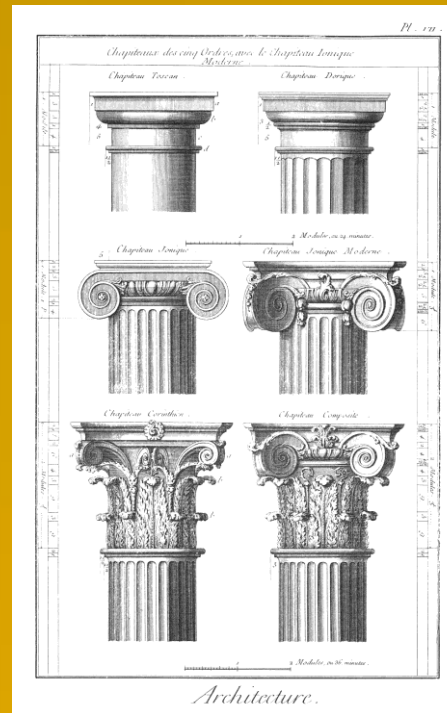
- Řekni alespoň tři řecké sochaře.
- Kdo to jsou Kúros a Koré?
- Jakou sochu udělal Myrón?

1. Lýsippos, Skopás, Leochorés
2. **Kúros** (znázorňující mladého nahého muže)
Koré (socha oděné dívky)
3. Například Diskobolos

Zpět na obory řeckého umění

Architektura

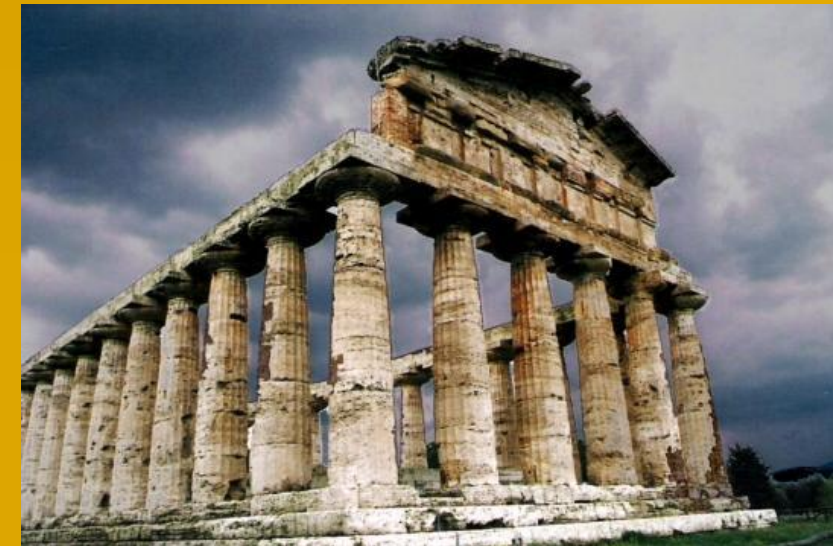
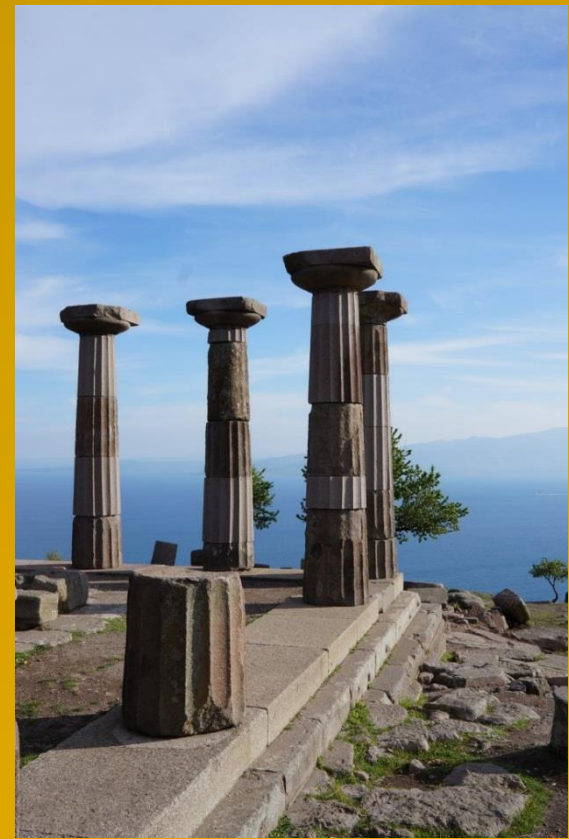
- Řeční architekti stavěli podle přísných matematických pravidel
- Pečlivě propočítávali jednotlivé proporce stavby
- Uvědomovali si optické klamy, kterých dokázali mistrně využívat ve svůj prospěch
- Dělí se
  - Archaické (Dórský sloh)
  - Klasické (Iónský sloh)
  - Helénistické (Korintský sloh)

Dórský styl

- Vyznačující se monumentální střízlivostí a jednoduchostí
- Chrámová architektura
- Chrám se stal se obydlím boha jako ochránce celé obce (božstvo reprezentovalo v archaické době zpočátku *xoanon*, posléze jeho místo zaujala kamenná socha)
- Slavné stavby: Parthenon, Poseidonův chrám, Propylaje, Hefaistův chrám

xoanon – dřevěná socha boha

Iónský styl

- Sloupy se vyznačují tím, že jsou štíhlejší, vyšší a na vrchu zdobené volutovými výběžky
- Mezi nejznámější stavby tohoto stylu patří Erechtheion, chrám Niké Apteros na athénské Akropoli a také Artemidin chrám v Efesu, označovaný za jeden ze sedmi divů světa.

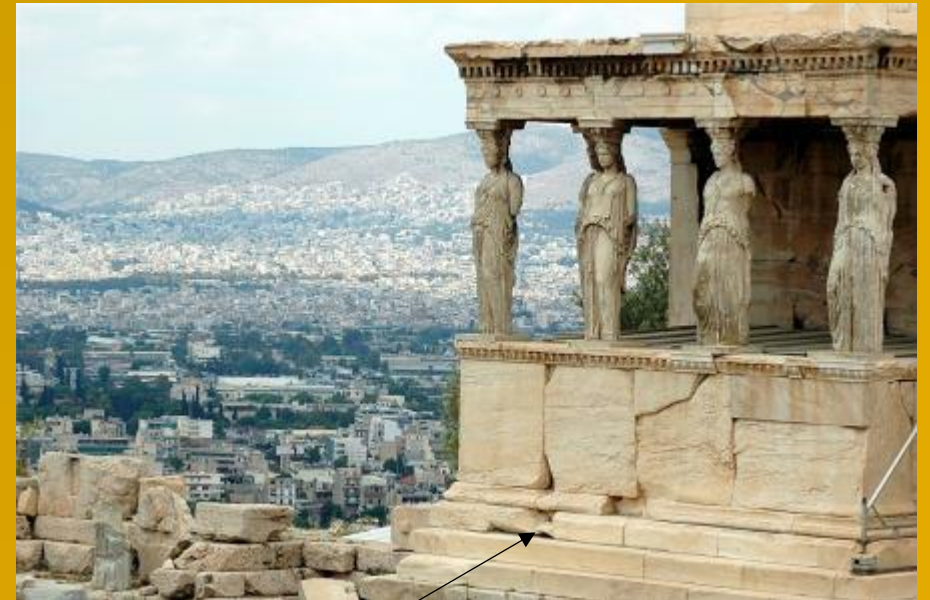
Korintský styl

- Dosáhl největší obliby až ve starověkém Římě
- Má mnohem zdobenější hlavici (bodláky akantu)
- Stavby: Lysikratův pomník

Karyatida

- Karyatida je socha ženy, plní nosnou nebo jen dekorativní funkci sloupu v architektuře
- Název vznikl podle výročních slavností ve starověkých Karyai, při nichž ženy tančily s košíky na hlavě

Erechtheion

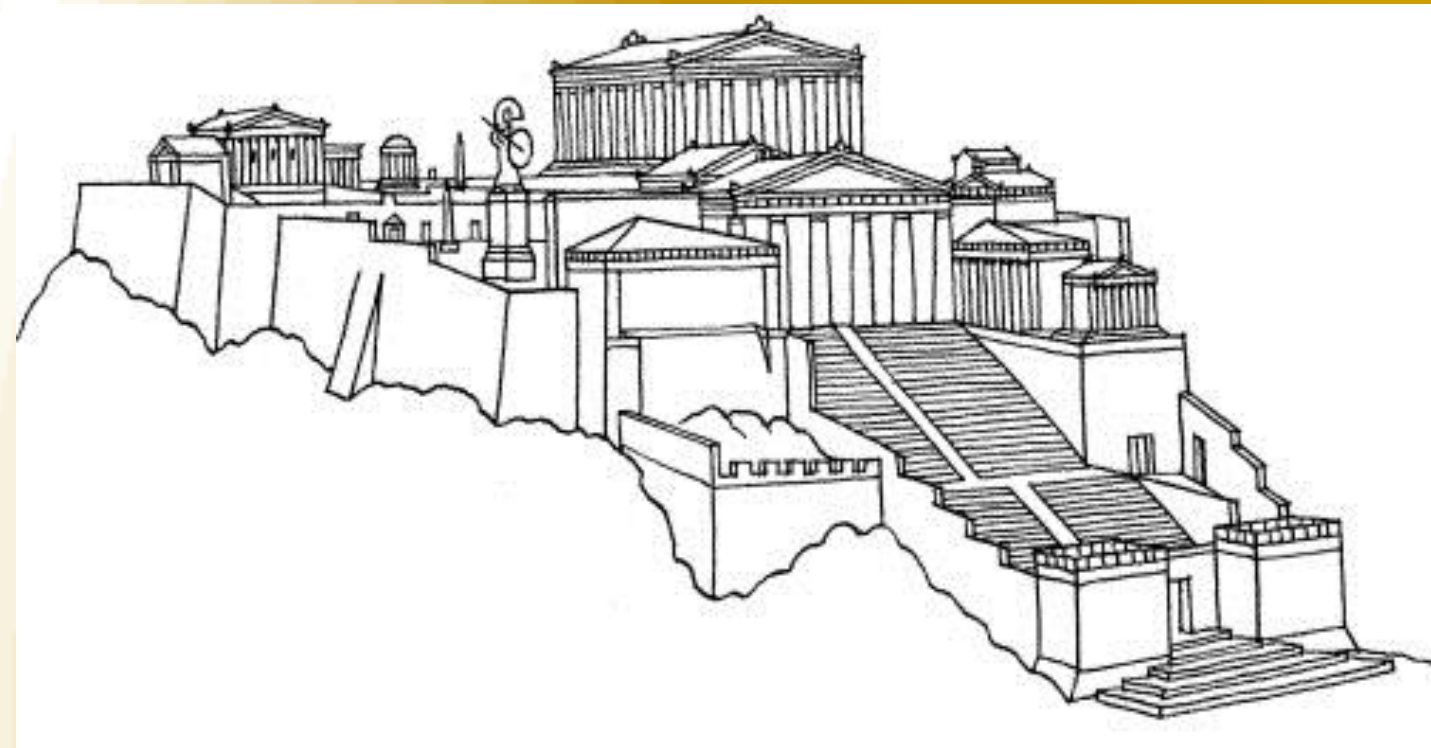
Atlanti

- Bájní mytologičtí obři podpírající oblohu

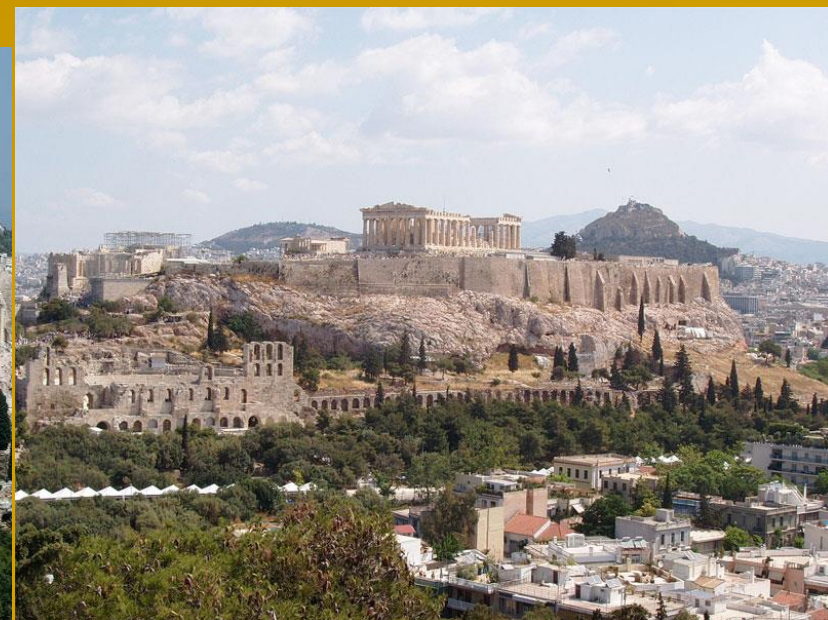
Další příklady řeckých staveb a podrobnosti

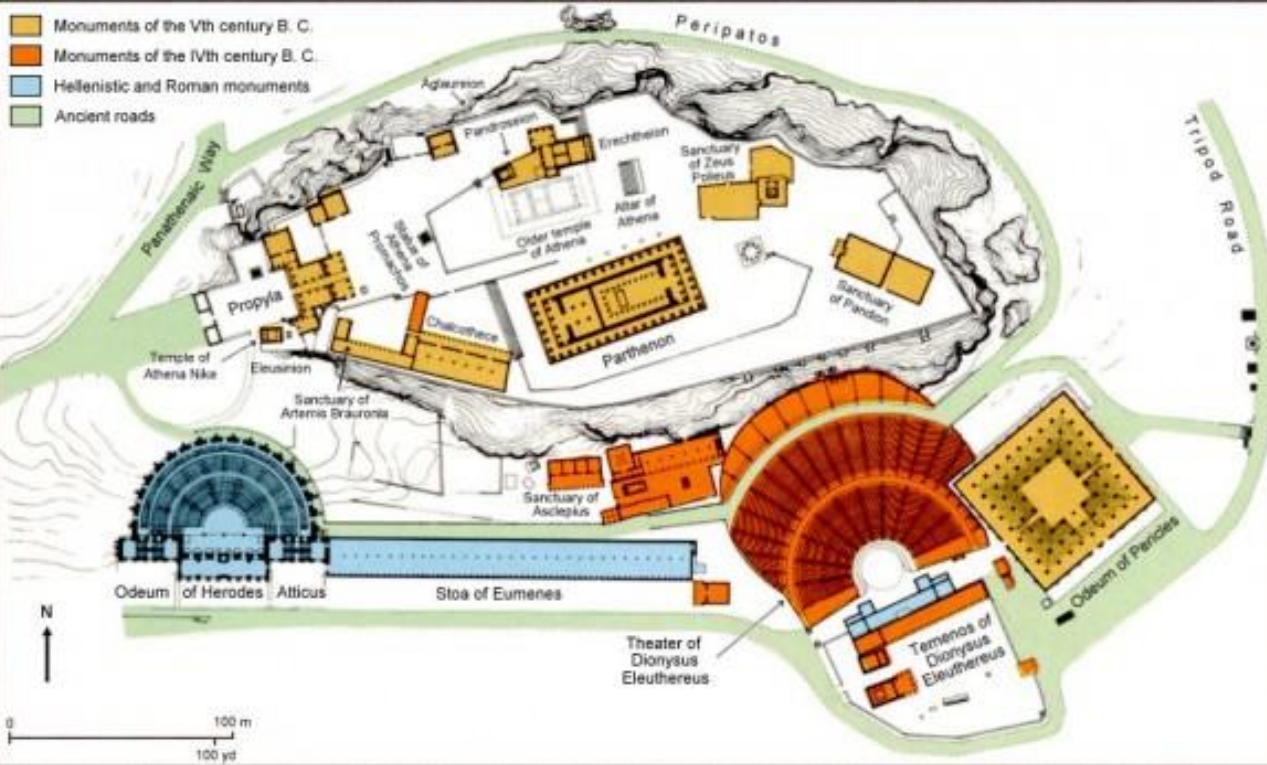
Akropolis

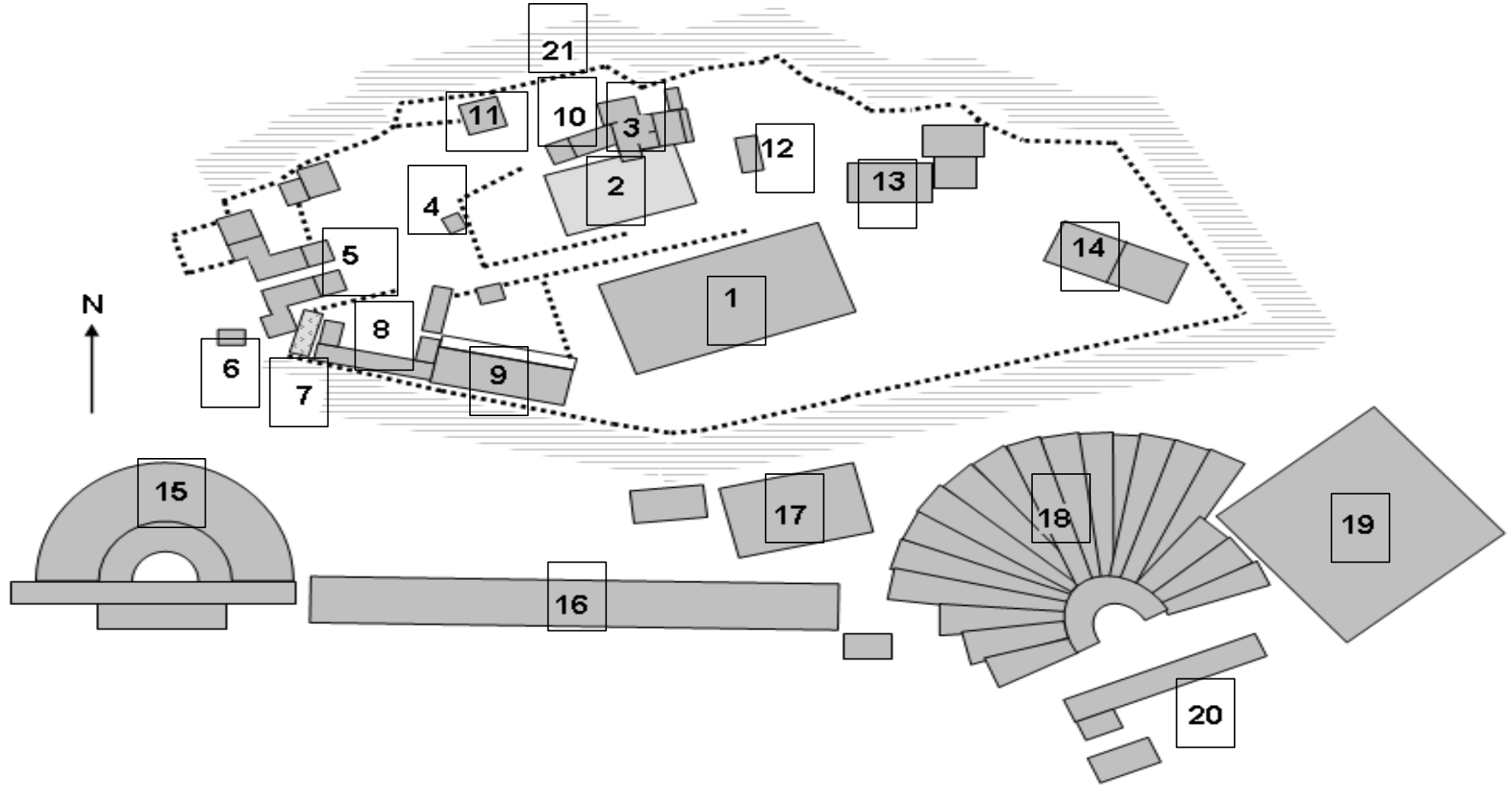
- Akropolis ve svém původním významu označuje opevněné návrší starověkých řeckých měst s posvátným okrskem a vladařským palácem
- Antické městské akropole byly díky geomorfologickým podmínkám (strmým stěnám, stísněnému přístupu) nejsnadněji hájitelnými místy před nepřáteli
- Nejznámější akropole, Akropolis athénská, byla vybudována uprostřed města a měla Athény reprezentovat.

- Athénská akropole je asi nejznámější akropolí na světě
- Akropole byla vybudována ve starověku, zejména mezi 13. a 5. stol. př. n. l. a tvořila dlouhou dobu politické, náboženské i kulturní centrum starověkého Řecka
- Akropolis je výrazné vápencové skalisko s četnými jeskyněmi v centru Athén o ploše asi 3 ha, jehož plochý vrchol je ve výšce 150 metrů nad mořem
- Monumentální stavba byla postavena na výrazném skalním pahorku a spolu se svým hlavním chrámem - Parthenonem - dodnes tvoří hlavní dominantu města
- Pro svou mimořádnou historickou hodnotu byla roce 1987 zapsána na Seznam světového dědictví UNESCO

- Hlavní vstup na Akropoli vede od západu po schodech do Propylejí (5), členité vstupní budovy se sloupy a pěti branami
- Hned za nimi se nachází socha bohyně Athény (4)
- Při jižní hraně plošiny je především hlavní chrám Athény čili Parthenon (1), v jihozápadním rohu zbytky chrámu Athény Niké (6), Eleusinionu (7), svatyně Artemis Brauronia (8) a Chalkotéky (9)
- Při severní hraně plošiny stojí druhý největší chrám, Erechtheion (3), a zbytky dalších staveb: Pandroseion (10), Arreforion (11), oltář Athény (12) a svatyně Dia Poliea (13). Mezi Parthenonem a Erechtheionem stával Starý chrám (2) a v jihovýchodním rohu plošiny Pandion (14)
- Ze staveb na jižním úpatí Akropole jsou to Odeon Heroda Attika (15), Eumeneovo sloupořadí (16), zbytky svatyně Asklépiovy (17), divadlo Dionýsia Eleuthera (18) a Periklův Odeon (19). Na severozápadním úpatí je stará agora, kudy se po Panathénajské cestě kolem Areopagu vystupovalo na Akropoli

1. Parthenon

- Parthenón byl hlavním chrámem antických Athén zasvěceným bohyni Athéně Parthenos (Panenskéé)
- Byl vystavěn v letech 447 - 438 př. n. l.

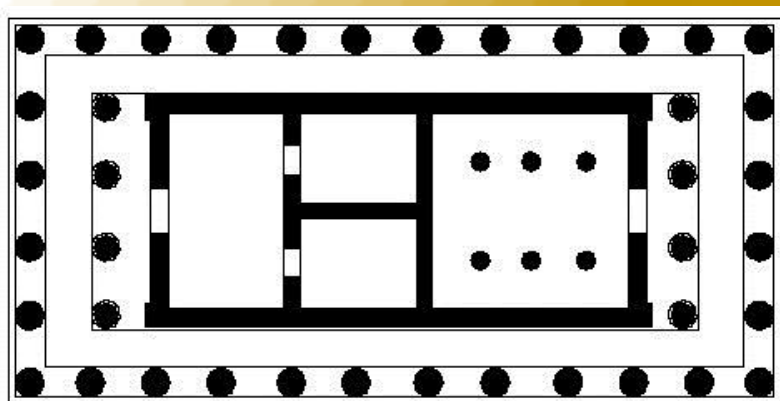

Zpět na mapu Akropole

2. Starý chrám

- Tento chrám se nacházel mezi Parthenonem a Erechtheionem
- Byl to chrám bohyně Athény

Zpět na mapu Akropole

3. Erechtheion

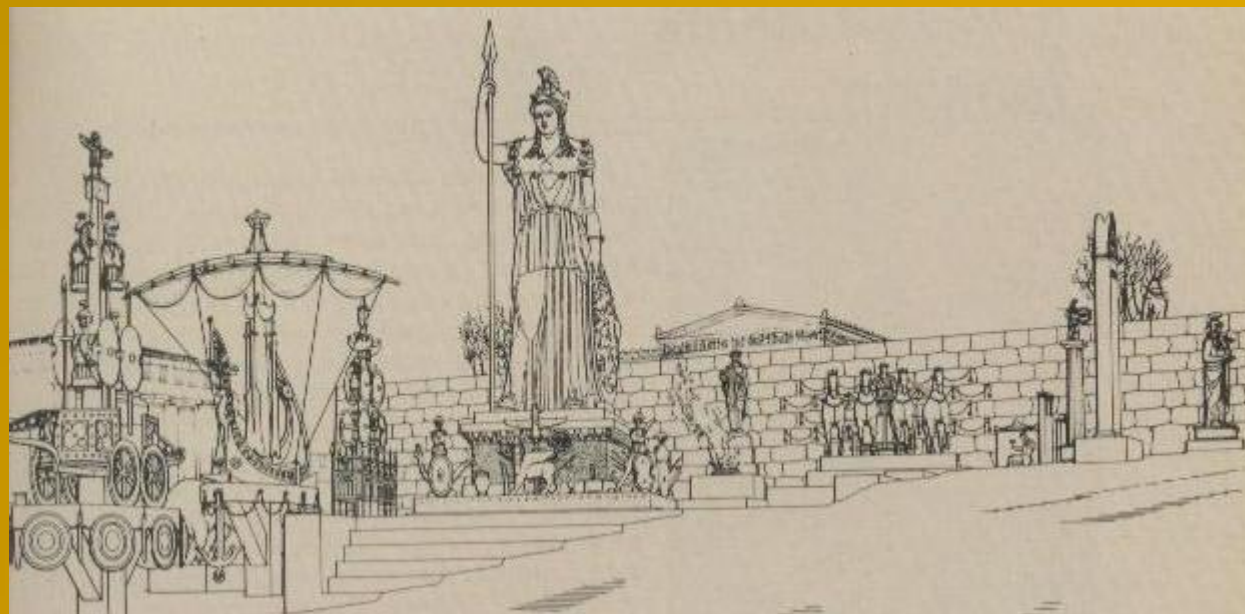
- Vybudovaný v letech 420 - 406 př. n. l. v iónském slohu
- Chrám stojí na místě, kde měl stát palác legendárního krále Erechtheia, snad jako náhrada za Peisistratův chrám Athény, který roku 480 př. n. l. zbořili Peršané.

Zpět na mapu Akropole

4. Socha bohyně Athény

- Tato socha se bohužel nezachovala
- Athéna měla být symbolem a ochránkyní jak Akropole i Athén

Zpět na mapu Akropole

5. Propyleje

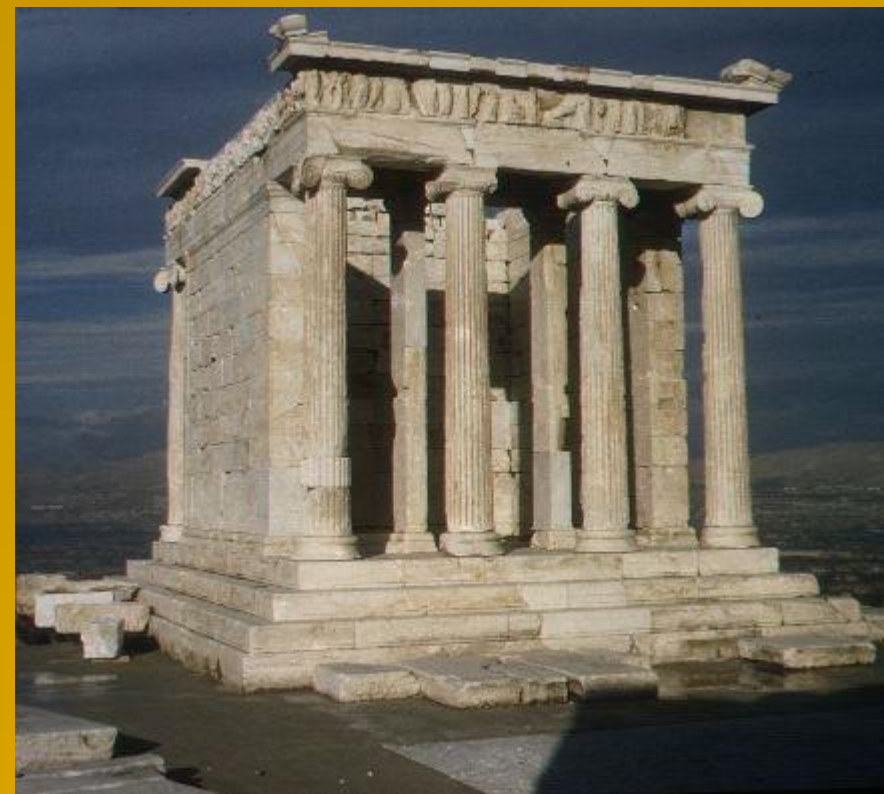
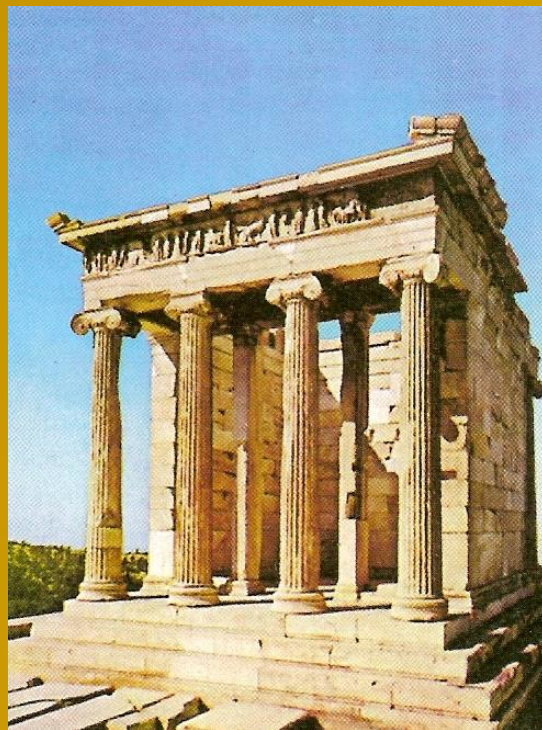
- Monumentální vstupní brána v podobě zdi prolomené několika vchody se sloupovými předsíněmi, chápané jako samostatný prostor před chrámem
- Dal je postavit státník a politik Periklés architektem Mnésiklem

Zpět na mapu Akropole

6. Chrám Athény Niké

- Původní chrám se nedochoval
- Niké je bohyně vítězství
- Řekové toto jméno dali Athéně jako přívlastek

Zpět na mapu Akropole